

Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)

Кафедра документознавства та інформаційної
діяльності в економічних системах

**СТРУКТУРНІ ЗМІНИ У СУСПІЛЬСТВІ
ТА ЕКОНОМІЦІ ПІД ВПЛИВОМ
КОМУНІКАЦІЙ ТА ІНФОРМАЦІЇ**

Матеріали Міжнародної
науково-практичної конференції
(м. Полтава, 12-13 травня 2016 року)

за редакцією М. В. Макарової

Полтава
ПУЕТ
2016

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Макарова Маріана Володимирівна, д. е. н., професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;
Колескіна Людмила Миколаївна, д. ф.-м. н., професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;
Опінко Тетяна Володимирівна, д. і. н., професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;
Александрова Оксана В'ячеславівна, асистент кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ.

Структурні зміни у суспільстві та економіці під впливом комунікацій та інформації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 12–13 травня 2016 року) / за ред. М. В. Макарової. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 331 с.

ISBN 978-966-184-228-0

У збірнику представлено результати досліджень теоретико-методологічних і прикладних проблем щодо структурних змін у суспільстві та економіці, що відбулися і відбуваються у світі й національних економіках під впливом комунікацій і масового запровадження сучасних технологій обробки документної інформації. Збірник розраховано на широке коло науковців, викладачів вищів, співробітників комерційних і державних установ, які займаються інформаційною діяльністю, студентів та аспірантів.

УДК 330.341.4:007:001.102
ББК 60.524.224я431

*Матеріали друкуються в авторській редакції зовнішнього оформлення.
За вислідом, зміст і достовірність матеріалів відповідають автору.*

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі», 2016

ISBN 978-966-184-228-0

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

Голова:
Нестуля Олексій Олексійович, д. і. н., професор кафедри педагогіки та суспільних наук, ректор ПУЕТ.

Заступники голови:
Рогоза Микола Єгорович, д. е. н., професор, академік Академії економічних наук України, перший проректор ПУЕТ;
Гаркуша Сергій Володимирович, д. т. н., доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах, проректор з наукової роботи ПУЕТ.

Члени програмного комітету:
Blaszczuk Katarzyna, координатор міжнародного співробітництва і англійських програм Collegium Civitas Social and Political Studies (Польща);
Гафарова Сахіба Алієвна, д. філол. н., професор, проректор з міжнародних зв'язків Бакінського слов'янського університету (Азербайджан);
Донець Георгій Панасович, д. ф.-м. н., завідувач відділу економічної кібернетики Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України;
Дьяков Роман, професор, президент ISMA, академік, Dr.Sc. Вищої школи менеджменту інформаційних систем (ISMA) (Латвія);
Колескіна Людмила Миколаївна, д. ф.-м. н., професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;
Лисенко Юрій Григорович, д. е. н., професор, член-кореспондент НАН України, директор навчально-наукового інституту інноваційних технологій управління ПУЕТ;
Малека Тудор Харитонович, к. т. н., професор, проректор кооперативно-торгового університету Молдови;
Макарова Маріана Володимирівна, д. е. н., професор, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах ПУЕТ;
Маслак Володимир Іванович, к. і. н., доцент, завідувач кафедри українознавства Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського;
Поповський Володимир Володимирович, д. т. н., професор, завідувач кафедри телекомунікаційних систем Харківського національного університету радіоелектроніки;
Pichugina Oksana, Master of Science in Mathematics and Statistics, Brock University (Канада);
Revalski Julian, Prof., Director, Інститут математики та інформатики Академії наук Болгарії;
Роскладка Андрій Анатолійович, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики Київського національного торговельно-економічного університету;
Семенова Наталія Володимирівна, д. ф.-м. н., професор, провідний науковий співробітник Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України;
Сниткова Наталія Олександрівна, к. е. н., доцент, проректор з наукової роботи та інновацій Білоруського торгово-економічного університету споживчої кооперації;
Спрінсян Василь Георгійович, к. мист., доцент, завідувач кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету, голова асоціації документознавців України;
Степанюцька Оксана Анатоліївна, к. е. н., доцент, директор Центру міжнародних програм та проектів Карагандинського економічного університету Казспоживспілки (Казхстан);
Фареній Ігор Анатолійович, д. і. н., професор кафедри архівознавства, новітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

порядок проведення утилізації архівних документів, встановлювала склад документів, що не підлягали подальшому зберіганню [1]. Аналіз Інструкції, а також списків документів, що додавалися до протоколів засідань Центральної перевіркою комісії при Укрцентрархіві, засвідчив, що недостатня увага приділялася методичним питанням експертизи. Так, мали місце терміни на позначення назв справ; акти і протоколи, різні папери, вхідні папери, вихідні папери, копії. Такі назви не давали точного уявлення про зміст документів, що їх містили, а тому справи знищувалися.

Проведена робота допомогла архівістам вивчити документацію, сприяла накопиченню досвіду, виявила недоліки в цьому напрямі. Набутий досвід дозволив установам підготувати за рекомендованою схемою якісніші переліки справ, де враховувалась документація підвідомчих установ (переліки Укрдержстраху, Укрпапіроб'єднання).

Упровадженню переліків документів зі строками зберігання сприяла поява нового положення «Про Єдиний державний архівний фонд УСРР», що було затверджене постановою ВУЦВК 5 квітня 1930 р. [3]. Відповідно до нього всі установи були зобов'язані укладати «переліки архівних матеріалів» із зазначенням строків зберігання та подавати їх на затвердження до архівних органів. Про всі зміни в діловодстві та впровадження додаткових видів документів установи мали обов'язково повідомляти архівні органи.

Як бачимо, унормування діловодства – досить тривалий процес, який відбувався поступово з появою нових регламентуючих документів в даній галузі: Загальної інструкції для розбирання архівних матеріалів, Положення про архівну частину діловодства в урядових та громадських установах, положення про Єдиний державний архівний фонд УСРР тощо. Дана тема є досить перспективною для досліджень та потребує подальшого наукового аналізу.

Список використаних джерел

1. З оголошенням інструкції експертним комісіям: Обіжник Укрцентрархіву до центральних архівів, крайових (міжкоружних), архівів, окрархівів та Головархіву АМСРР № 989 від 8 квітня 1927 р. // Бюл. ЦАУ. – 1927. – № 5 (25). – С. 1–4.
2. Положення про архівну частину діловодства в урядових і громадських установах УРСР // Збірник узаконень УРСР. – 1926. – № 7. – С. 15–18.

3. Про Єдиний державний архівний фонд УСРР: Постанова ВУЦВК і РНК УСРР від 5 квітня 1930 р. // ЗУ УСРР. – 1930. – Відділ перший. – № 10.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України Фонд 14. Головне архівне управління при Раді Міністрів УРСР, оп. 1, Спр. 23. Статут ВУКОПМИСу та інструкція про його обов'язки; протоколи засідань архівного відділу ВУКОПМИСу, 10 січня 1921 р. – 1 серпня 1921 р.; 21 арк, арк. 17.

ВІРТУАЛЬНО-ДОВІДКОВЕ БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ

Т. В. Оніпко, д. і. н., професор

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава, Україна

Н. В. Семергей, к. і. н., доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава, Україна

Сучасним бібліотекам потрібно не лише забезпечувати максимальний об'єм інформації з вільним і рівним доступом до неї, але й створювати комфортне інтелектуальне середовище, здатне залучати і виховувати нові покоління читачів. Зрозуміло, що різні країни світу мають різні можливості для створення бібліотечних послуг, сформувалося різне розуміння ролі сучасної бібліотеки, діють різні бібліотечні моделі [1].

Нині все більше читачів звертається до віртуальних бібліотечних послуг. Віртуальною є бібліотека, документи якої зберігаються в машиночитній формі і котрі отримує користувач, який звертається до пошукових машин глобальної мережі, не обов'язково будучи читачем бібліотеки. Віртуальна бібліотека – це розподілена у просторі телекомунікації мережа загального користування, орієнтована на обмін даними між бібліотеками. Середовище віртуальної бібліотеки складається із ряду бібліотек, територіально віддалених одна від одної, які виконують функції інтегрованого спілкування та отримання інформації про бібліотечні ресурси [2].

Інтернет інтенсивно впливає на довідково-бібліографічне та інформаційне обслуговування користувачів бібліотек, викликаючи необхідність реорганізації довідково-бібліографічних служб, зміни

у традиційних функціях бібліографів. Широке розповсюдження одержало останнім часом довідкове обслуговування віддалених користувачів. Однією з його форм є довідкове обслуговування у режимі «Віртуальна довідка» (ВД). Ця служба успішно розвивається в зарубіжних країнах і характеризується широкою розповсюдженістю в національних, публічних, університетських, наукових та спеціальних бібліотеках.

Основою довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) є запити користувачів, а підготовка відповідей на них у вигляді різноманітних бібліографічних та фактографічних довідок складає його зміст. Використання електронних інформаційних ресурсів у ДБО розширює інформаційну базу для виконання бібліографічних довідок, залежно від конкретного запиту та можливостей пошукових систем і конкретних баз даних.

В умовах сьогодення електронні довідкові служби надають широкий спектр послуг, а саме: виконання довідок щодо наявності видань та уточнення вихідних відомостей документів, що зберігаються у фондах конкретної бібліотеки; професійний тематичний пошук документів; пошук фактографічної інформації; навігація сайтом бібліотеки; навігація у ресурсах Інтернету; формування електронних колекцій довідково-бібліографічних видань, доступних он-лайн; рекомендація електронних джерел (сайтів бібліотек, електронних каталогів тощо) відповідно до запиту користувача.

Варто зазначити, що важливим напрямом довідково-бібліографічного обслуговування в бібліотеках України є відповіді на запити віддалених користувачів. Локальні користувачі (відвідувачі бібліотеки) можуть отримати бажану інформацію за допомогою бібліографа-консультанта, а віддаленим користувачам досить важко зорієнтуватися в інформаційних продуктах, які пропонує бібліотека, або вести самостійний пошук інформації в Інтернеті. Якщо наприкінці ХХ ст. бібліотеки пропонували віддаленим користувачам, переважно, електронні каталоги та бази даних для самостійного пошуку інформації, то з початку ХХІ ст. поширенню набуває так зване електронне (віртуальне) ДБО, яке розвинулось на базі традиційного ДБО у режимі «запит-відповідь».

За даними пошукової системи Google, в українській частині Інтернету нині зареєстровано 22 «віртуальні довідки». Ці «віртуальні довідки» мають власні правила користування, перелік кількісних чи якісних обмежень при пошуку, режим обслуговування. За своїми параметрами, існуючі «віртуальні довідки» дуже різні,

наприклад, «Електронна довідка», «Віртуальна довідкова служба», «Довідкове бюро», «Народний пошук» тощо. Технологія спілкування операторів з користувачами у віртуальних службах українських бібліотек різна. Переважно це розміщення на сайтах спеціальних форм, які заповнює користувач. Відповіді з'являються на сайтах разом з запитом користувачів [3, с. 14].

У процесі віртуального ДБО виникає проблема повторності, подібності запитів. Тому важливою характеристикою цього сервісу є наявність або відсутність електронного архіву виконаних довідок. Він забезпечує дворівневу організацію електронного ДБО: користувач може сам шукати потрібну інформацію в архіві або доручити це бібліографу. Деякі віртуальні довідкові служби мають певну тематичну, зокрема краєзнавчу спрямованість.

Об'єднана довідкова служба вітчизняних бібліотек «Віртуальна бібліографічна довідка» – це бібліотечна служба, черговий оператор якої допоможе знайти інформацію про книги, статті, Інтернет-ресурси, а також підібрати список літератури за конкретною темою. Пошук здійснюється у каталогах бібліотек, які беруть участь у «Об'єднаній віртуальній довідковій службі», а також серед ресурсів мережі Інтернет. Від початку на запити «Віртуальної бібліографічної довідки» відповідали бібліографи Національної бібліотеки України для дітей. З березня 2005 р. «Довідка» стала корпоративним проектом [4, с. 16].

У зв'язку з великою кількістю запитів служба змушена обмежити їх кількість протягом дня. Кількість запитів, що приймаються, будуть варіюватися в залежності від кількості чергових бібліографів у бібліотеках-учасниках. Крім того, від одного користувача приймається не більше одного запиту в день. Залишається за службою право у відношенні до окремих користувачів змінювати кількість запитів як у бік зменшення, так і у бік збільшення. Кожний запит може містити лише одне запитання (всі інші ігноруються). Чергові бібліографи працюють з понеділка по п'ятницю від 9 до 17 години. Запити, що надійшли після 16.30, виконуються наступного дня. Запити, що надійшли у суботу та неділю (а також у святкові дні), виконуються у понеділок (або в перший робочий день після свята). У разі порушення будь-якої з умов «Віртуальної довідки» оператори мають право не відповідати на запит.

Якщо в Інтернеті немає потрібного документу, оператор служби направляє користувача до друкованих матеріалів, або

пропонує переглянути альтернативні варіанти до теми. Ті читачі, котрі вже зверталися до «Довідки», стали постійними її відвідувачами, адже вони знають, що фахівці оперативно нададуть надійну та всебічну інформацію з поставленого запити. Активно діє електронна доставка документів (ЕДД) – безкоштовна сервісна послуга, що дає можливість замовити електронну копію друкованих видань із фондів бібліотеки і отримати її за допомогою мережних технологій.

Таким чином, створення корпоративної віртуальної довідкової служби бібліотек України дозволило здійснювати централізоване віртуально-довідкове обслуговування та сприяло розширенню послуг бібліотеки. Також це дозволило створити єдиний архів відповідей на запити, який забезпечив користувачам самостійний пошук. Крім того, робота в межах корпорації дозволяє направляти запити віддалених користувачів саме до тих бібліотек, чії фонди, колекції, а також рівень професійної кваліфікації персоналу найбільше відповідає кожному конкретному запиту.

Список використаних джерел

1. Українські онлайн-бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>. – Назва з екрана.
2. Електронні бібліотеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://library.kr.ua/libworld/elib.html>. – Назва з екрана.
3. Добко Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне / Т. Добко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 4. – С. 11–23.
4. Ткачук Л. І. Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування в українських бібліотеках / Л. І. Ткачук // Вісник книжкової палати. – 2006. – № 8. – С. 16–18.

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ АРХІВНИХ УСТАНОВ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ НА ВОЛИНІ

В. В. Вісин, д. і. н., доцент

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

Кооперативний рух Волині другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. відображений у різних за характером та специфікою документах і матеріалах фондів Російського державного

історичного архіву (РГИА), Державного архіву Російської федерації (ГАРФ), Російського державного архіву економіки (РГАЭ), Центрального історичного архіву Москви (ЦІАМ), Архіву актів нових у Варшаві (ААН), Центрального державного історичного архіву України у м. Києві (ЦДІАК України), Центрального державного історичного архіву України у м. Львові (ЦДІАЛ України), Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), Центрального державного архіву громадських об'єднань України (ЦДАГО України), державних архівів Волинської (Держархів Волинської обл.), Житомирської (Держархів Житомирської обл.), Львівської (Держархів Львівської обл.), Рівненської (Держархів Рівненської обл.) та Тернопільської (Держархів Тернопільської обл.) областей.

Для дослідження волинської кооперації доцільно опрацювати наступні групи історичних джерел. *Нормативно-правові акти щодо кооперації*, до яких належать законодавчі й підзаконні акти, які створювали юридичне поле діяльності кооперації, положення та правила стосовно різних видів кооперації, загально-кооперативні закони, статuti кооперативів. Найширше законодавчі акти стосовно кооперативних установ Волинської губернії представлені в «Полном собрании законов Российской империи», «Сводах законов Российской империи», «Сборнике законов, распоряжений правительства и решений Сената». Законодавство щодо кооперативів Волинського воєводства представлене у таких збірниках, як «Dziennik Urzędowy Zarządu Cywilnego Ziem Wschodnich», «Dziennik urzędowy Województwa Wołyńskiego», «Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej». Аналіз законодавчих актів дав змогу з'ясувати санкціоновані державою засади кооперативних установ.

Матеріали діловодства державних установ. Досить численну групу джерел становлять діловодні документи державних установ: численні розпорядження, декрети, директиви, накази, циркуляри, доповіді, огляди, щорічні звіти відомств, інструкції, журнали засідань земств, аналітичні записки, звіти, рапорти, листування та інші документи, які стосувались окремих сторін роботи кооперативів та були видані керівниками державної адміністрації на регіональному рівні губернаторами, генерал-губернаторами, воєводою, органами жандармерії та охоронних відділень, справниками, приставами, начальниками окремих відділів воєводського